ցափառվում են այդ նիւթերը, որոնց նշանակութիւնը իր կողմից հաստատվում է գիտնականների. Ամբողջ արկղների ծանրութիւնը վեց փութ է։

Ահա այն գեղեցիկ մեքենան, որ չարագործները պատրաստել էին կայսրի դէմ, որով կարողացան իրանց գեղեցիկն նպատակը իրագործել։

Գաս. Նազարեան

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Մարտի 9-ին

Ժողովելով իմ ուսումնարանի աշակերտներից, աշակերտուհիներից և մի քանի բարեկամներից 63 րուբլի, խոնարհաբար խնդրում եմ Ձեզանից հասցնել այս փոքր նուէրը Վանայ հիւանդանոցին և նուիրատուների անունները տպագրել Ձեր «Մշակ» լրագրում.

Աշակերտք. Թաթէոսեանց 5 ր., Գասպարեան Մարգարեանց 1 ր., Արշակ Խիզիրեանց 1 ր., Շմաւոն Ղեւոնդեանց 1 ր., Համբարձում Ղեւոնդեանց 1 ր., Միքայէլ Ղեւոնդեանց 1 ր., Աշոտ Լազարեանց 1 ր., Սեդրակ Լազարեանց 1 ր., Գալուստ Խաչատուրեանց 1 ր., Յովհաննէս Շմիդտ 1 ր., Աղէքսանդր Մուշեղեանց 1 ր., Եղիա Մուշեղեանց 1 ր., Զաքարիա Սարումեանց 1 ր., Աւետեանց Սեդրակ 1 ր., Աւետեանց Գրիգոր 1 ր., Միքայէլ Բէգլարեանց 1 ր., Վահան Քալանթարեանց 50 կ., Գեորգ Սահարբէկեանց 50 կ., Պետրոս Սահարբէկեանց 50 կ., Խորէն Թառանեանց 50 կ., Արշակ Մարտիրոսեանց 50 կ., Աղէքսանդր Միքաէլեանց 50 կ., Գրիգոր Վարդանեանց 50 կ., Գրիգոր Գուրգէնեանց 50 կ., Գրիգոր Մելիքսէթեանց 40 կ., Միքայէլ Գևորգեանց 45 կ., Անդրէաս Թառանեանց 40 կ. Աշակերտուհիք. Մարիամ Մազմանեանց 3 ր., Մարիամ Շահգելդեանեանց 2 ր., Մարգարիտ Դիլդարեանց 2 ր., Աննա Մէլիքեանց 2 ր., Սոֆիա Սանամեանց 1 ր., Սոֆիա Ղուկասեանց 1 ր., Թագուհի Մարգարեանց 1 ր., Շուշանիկ Ղազարեանց 1 ր., Զարմանդուխտ Շահնազարեանց 1 ր., Վարդուհի Բուդաղեանց 1 ր., Թագուհի Տէր-Ղազարեանց 1 ր., Եղիսաբէթ Խանչալեանց 1 ր., Զարմանդուխտ Նազարեանց 1 ր., Սոֆիա Մուշեղեանց 1 ր., Մարիամ Բաղդասարեանց 1 ր., Աննա Շահնազարեանց 1 ր., Հեղինէ Կրասիլնիկեանց 1 ր., Եղիսաբէթ Խալաթեանց 1 ր., Հեղինէ Մարտիրոսեանց 50 կ., Ֆիրուզա Աղամալեանց 50 կ., Սոֆիա Կրասիլնիկեանց 50 կ., Եղիսաբէթ Կրասիլնիկեանց 50 կ., Եւպրաքսիա Սմբատեան 40 կ., Մարիամ Տէր-Սարգսեանց 40 կ., Սոֆիա Վարդանեանց 40 կ., Յուսաբեր Ղարագէօզեանց 40 կ., Աննա Շահնազարեանց 30 կ., Ղազարեանց Եղիսաբէթ 30 կ., Սարգսեանց Թագուհի 20 կ., Աշխէն Բարսեղեանց 20 կ., Գայիանէ Գասպարեանց 20 կ., Եղիսաբէթ Տէր-Յովհաննիսեանց 20 կ. Տիկնայք. Զարդար Մարտիրոսեանց 1 ր., Եփա Շահգելդեանեանց 2 ր., Զաբէլ Մարգանեանց 1 ր., Թագուհի Տէր-Ղազարեանց 1 ր., Վարդանուշ Ղուկասեանց 50 կ., Սանամ Կոստանդեանց 50 կ., Նունէ Քալանթարեանց 3 ր. 25 կ., Արզնի Մկրտչեանց 50 կ., գումարն է 63 րուբլի. Հանապազ պատրաստ եմ ծառայում.

Վարժուհի Քալանթարեան ուսումնարանի
Նունէ Քալանթարեանց

ՆՈՐԵՐԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կիրակի, մարտի 15-ին, հանգուցեալ Թագաւոր Կայսրի թաղման օրը, Թիֆլիսի Վանքի մայր եկեղեցում հայոց ամբողջ հոգևորական դասի ներկայութեամբ հանդիսաւոր կերպով հոգեհանգիստ կատարվեցաւ հանգուցեալ Կայսր Աղէքսանդր Նիկոլաևիչի հոգեհանգստը. Եկեղեցին և նրա բակը լի էին Թիֆլիսի հայ հասարակութեան բազմութեամբ. Պատարագիչը սրբազան Աղաւնիրեանն էր, որը հանգուցեալ կայսրի մահուան առիթով մի սրտաշարժ քարոզ տուեց, որ մեծ տպաւորութիւն գործեց հանդիսականների վրայ. Ուղիղ ժամը մէկի կէսին եկան եկեղեցի փոխարքայի օգնական իշխան Մէլիքով, գլխաւոր կառավարութեան մեծաւոր գեներալ Սաբուրովսկի, Թիֆլիսի ոստ. նահանգապետը և այլ բազմաթիւ մեծաւորներ և գեներալներ. Պատարագը շարունակվեց մինչև ժամը երկուսի կէսը։

—

Բժիշկ Միքիմանեանց խնդրում է մեզ ուղղել հետևեալ տպագրական սխալը. «Մշակի» № 35 մէջ տպված է եղել կարանչոյ, իսկ պէտք է լինի կ ա ր ա կ ո ւ ր ա որ անզի անունն է և երկու թուրքերէն բառից է բաղկացած և նշանակում է «սև գայլ». Կարակուրայ Սարիկամիշից մօտաւորապէս 25 վերստ հեռաւորութիւն ունի և Կուրանեան հեծելազոր գնդի շտաբն է, որոնց պատիւ ունեմ ես կառավարել նոյն գնդի գլխաւոր բժիշկի պաշտօնը։

—

Մեզ գրում են ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ, մարտի 11-ից, որ այդ քաղաքում ուտելիքի պիտոյքի մթերքների գները հետևեալներն են. Ալիւրի պուտը արժէ 1 րուբլ., խոզի ֆունտը 40 կոպէկ, ոչխարի մսի ֆունտը 10 կոպէկ, տաւարի մսի ֆունտը 8 կոպ., ձուի հատը 2 կոպ., ածուխի պուտը 1 րուբլ։

—

«Новости» լրագիրը հաղորդում է որ մարտի 1-ին եղեռնագործութիւնից յետոյ աւելի քան 50 անձինք կալանաւորված են Ս. Պետերբուրգում. Կալանաւորվածներից 30 հոգի կրկին ազատութիւն ստացան։

—

«Моск. Вѣд.» լրագիրը լսել է որ Ս. Պետերբուրգի ոստիկան կառավարչապետ կը փոխանակվի. ոստիկան մարտի 1-ի եղեռնագործութիւնը ցոյց է տուել, որ նրա կազմակերպութիւնը պակասաւոր է։

—

«Моск. Вѣд.» լրագիրը մի երկար առաջնորդող յօդուածում խնդրում է Թագաւոր Կայսրին գալ Մոսկվա և այդ քաղաքում բնակվել, թողնելով Ս. Պետերբուրգ, որ Կառավարչի լրացի կարծիքով արևմտեան յեղափոխութեան բուն է, այն ինչ Մոսկվա կառավարչապէս ռուսաց քաղաք է։

—

Լրագիրները լսել են որ արտաքին գործերի մինիստր և կանցլէր Գորչակովի տեղ կը նշանակվի Մոսկվայի գեներալ-նահանգապետ Դոլգորուկով, մինիստր Աղէքսէրդի տեղ կոմս Օրլով. Լորիս-Մէլիքով մնում է ներքին գործերի մինիստր, ազգային լուսաւորութեան մինիստրի պաշտօնի վրայ նշանակվում է Պոբէդոնոսցև, արդարութեան մինիստր սենատոր Պոլովցև, պետական Սովետի Աբրուշև, ֆինանսների Բունգէ։

—

«Петерб. Газета» լրագրի խօսքերին նայելով կայսերական թագադրութիւնը տեղի կը լինեն վեց ամիս, իսկ մահուան թագաւորներին, ինչպէս լսվում է, Թող կը սրտի ներկայացուցիչ սուգ Թագաւորի մահվան օրից վեց շաբաթ յետոյ։

—

Թագաւորական Բիւրոյի և նրա ընկերների վրայ դատաստանը նշանակված է մարտի 20-ին։

—

Ս. Պետերբուրգից լրագիրները հաղորդում են որ Ս. Պետերբուրգում և այդ քաղաքի երկաթուղիների կայարաններում բազմաթիւ տարակուսանքներ են պատահում. կալանաւորվում են բոլորովին անմեղ անձինք, որոնց վրայ այն պատճառով կասկած է ընկնում, որ նրանք ճանապարհ են ընկնում Ս. Պետերբուրգից։

—

«Новости» լրագիրը հաղորդում է որ Նորերումս կալանաւորված է Ակէտկին անունով մէկը, որ եղել է նախկին III-րդ բաժանման մէջ քարտուղարի օգնական. Նա կալանաւորված է յեղափոխական կոմիտէի պատճառ. Ակէտկին փաստել է որ մատնակցում էր յեղափոխական բոլոր շարժումներին և գեռ III-րդ բաժանման մէջ ծառայելով մատնակից էր այս և այլ դաւադրութիւններին Կայսրի կեանքի դէմ։

—

Այն լուրը որ իբր թէ երկրորդ ռումբը կայսրի դէմ, որի հարուածից զոհ գնաց հանգուցեալ Կայսրը, գցել էր Տիւոյեվ անունով փոխգնդապետական քաղաքական յանցաւորը, սուտ է. Տիւոյեվ գեռ տարուանից մէջ է Սիբիրում և այս օրերս այնտեղից նամակ հրատարակեց «Голосъ» լրագրում, որտեղ յայտնում է թէ գեռ Սիբիրումն է և թէ ինքն ու իր ընտանիքը միշտ հաւատարիմ են եղել կայսերական ընտանիքին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՏԱԼԻԱ

Նորերումս իտալական Թագաւորը իր ընտանիքով մի ճանապարհորդութիւն կատարեց Սիցիլիա կղզու վրայ, որի վրայ գտնված բոլոր քաղաքները, գիւղերը և համայնքները ոգևորութեամբ ընդունեցին Թագաւորական ընտանիքին. Այդ հանգամանքը առիթ տուեց իտալական պատգամաւորների ժողովի հանրապետական անդամ Կավալոտտին հետևեալ հարց առաջարկել կառավարութեանը. կավալոտտի կարծիքով Թագաւորի ճանապարհորդութիւնը իր ընտանիքի հետ չափազանց թանգ նստեց Սիցիլիայի համայնքներին. կղզու վրայ գտնված քաղաքները և գիւղերը աղքատին ծախսեր են արել, որ փառ ազգեցութիւն կունենայ նրանց բիւջէտի վրայ և կը խանգարէ մասցի և ծախսի հաւասարակշռութիւնը. Այդ հիման վրայ Կավալոտտի հարկաւոր է համարում հարցնել կառավարութեանը՝ արդեօք նա օգնում քաղեց իր օրինաւոր իրաւունքից և ընդդիմացրեց արտաքոյ կարգի ծախսերին, որոնք բարձր են Սիցիլիայի կարողութիւնից. Հաշւելով համայնքների և գաւառական վարչութիւնների ծախսերը Թագաւորի ընդունելութեան համար, Կավալոտտի ասաց, որ երկիրը պարտքեր պէտք է վճարէր, որոնց պատճառով աւելորդ հարկեր կը դնէին ժողովրդի վրայ և այդպիսով կը թանգանան անհրաժեշտ մթերքների գները։

Կառավարութեան անդամներից մէկը ասաց, որ առհասարակ Թագաւորների ճանապարհորդութիւնները շատ օգտաւէտ են և որ յիշեալ օրէնքից օգտւել է քաղել միայն հանգուցեալ կամսուր 1858 թուականին, բայց նրա հրամանը անուշադիր է թողված. Չը նայելով այդ իրողութեանը այն ժամանակից պատգամաւորների ժողովը ոչինչ հարց չառաջարկեց կառավարութեանը։

գոյ համեմով.—Աէյէի աչքը քարը կը ծակէ (Նրա խօսքը պատառ. [illegible] մասին էր). անցեալ տարի [illegible] [illegible] ... ուղիղ ... [illegible]

Այդ միջոցին մեծ պարոնի [illegible] Դաւիթը. Գառնանցին համարձակ կերպով առաջ եկաւ, և գլուխ տալով, կանգնեց փոքրանալ վանդակապատի առջև, որ բաժանում էր բակը պարտէզից։

—Աստուած է վկայ լաւ ապրւ է երկում, խօսեց Աբրիկը, ոտքից գլուխ նայելով պատանուն։

—Հանչ է... ասաց Լևոնը, այնպիսի մի արհամարհական եղանակով, կարծես, հազիւ թէ լինել կարող չէր. Նրա սիրտը ծակում էր այն նախանձը, թէ ինչու այդ «հայը» կարողացաւ ազատել Թամարին, իսկ ինքը ոչինչով չը կարողացաւ օգնել նրան։

—Հայ է, բայց գեղեց ազայ է, պատասխանեց սիրուհին, որին գիտ չէր Լևոնի նախանձոտութիւնը։

—Հայ էլ կայ, հայ էլ կայ. ամեն հայ խօ մէկ չէ, պատասխանեցին Զաքարա ու Աէգօքի Թաւաքի աղջկները. Նրանք միշտ միասին էին խօսում։

Իր խորհրդականների մէջնեւլ Նկատողութիւններից մեծ պարոնը արդէն բաւական նպաստաւոր գաղափար կազմեց Դաւիթի վերաբերութեամբ, և դառնալով նրան, ասաց.

—Դու մանից ազատեցիր Թամարին, Դաւիթ, ասա, ինչ ես ցանկանում, որ ես տամ քեզ քո քաջութեան փոխարէն։

—Ես ձեր ողջութիւնն եմ ցանկանում, մեծ պարոն, [illegible] [illegible], որ կարողացայ մի փոքրիկ ծառայութիւն անել ձեզ. [illegible]

Մեծ պարոնի բոլոր խորհրդականները զարմացած միմեանց երեսին նայեցին. Գառնանեւ համեստ, խելացի պատասխանը բոլորին հաճոյ թուեցաւ, բացի Լևոնից. Նրանք չէին կարող երևակայել, որ մի հայ, որ մի հողին ընդունակ լինէր այդպէս խօսելու։

—Գառնանցիր, որդի, ինչ որ ցանկանում ես, ես կը տամ քեզ, կրկնեց մեծ պարոնը։

Գառնանցին խելքն չը պատասխանեց. Նա մտածում էր՝ չափել իր սիրոյ արժէքն, նրա ասածը համբուրել և յայտնել նրան, թէ ինքը սիրում է Թամարին և Թամարն էլ սիրում է իրան. Թէ աշխարհի բոլոր փառքը, բոլոր հարստութիւնը իր աչքում արժէք չունեն, միայն թէ Թամարը իր կինը լինէր. Բայց նա այդ չը խօսեց. Նա իրան գեռ այնքան անարժան էր համարում, որ Թամարի մասին մտածելն անգամ թւում էր նրան չափազանց անհամեստութիւն։

—Մեծերի կամքը սուրբ է, պատասխանեց պատանին, երբ մեծ պարոնը միւսանգամ զարման նրան.—ինչ որ շնորհելու լինի իմ տէրը, ես գոհ կը լինեմ և ապրելով նրա Թանգագին կեանքի համար։

—Աստուած է վկայ, այդ ազան լաւ ազայ է.

Գառնանցին նախքի ազնուականից յանկարծ զարմանալ մեծ պարոնի ժառանգի ընկեր և պատասխանեց. մի քանի խելացի պատասխաններ պատանեւով, որ նա զուրկ էր բերել Տաթևի վանքից. Նրա ուրախութեանը չափ չը կար, թէև նա զգուշութեամբ թաքցրեց. Ոչ Թաւաքութիւնը և ոչ էլ ժառանգի հետ ընկերակցութիւնը չէին հրապուրում նրան. Նա ուրախ էր այն անսպասելի բախտով, որ պիտի ընդունվէր մի տան մէջ, ուր բնակվում էր և Թամարը։

Գառնանու ուրախութիւնը նկատեց միայն Թամարի խորթ մայրը, որին յայտնի էին Դաւիթի սիրոյն յարաբերութիւնները աղջկայի հետ. Նա նա, որ մինչև այն րոպէն լուռ էր, արդարացրեց սիրուհու ցանկութիւնը, ասելով.

—Այդ լաւ կը լինի, շատ լաւ կը լինի. ես թէ այս ազայն կընդունենք մեր տան մէջ. Ես էլ խնդրում եմ, որ Դաւիթը շատ խելացի ազայ է. նա մինչև անգամ գրել կարդալ էլ գիտենում է։

Վերջում կինը իր խելքով միշտ բարձր է ազգամարդից. այդ իսկ պատճառով կանանց վճիռը խելքի իրագործվեցաւ. Մեծ պարոնը հրամայեց տանել պատանու հագուստ փոխել և իր հանդերձասենից նրան լաւ խորհուրդներ ընծայել. Ցնորս նա հրամայեց գրել Դաւիթ Թաւաքութեան հրովարտակը, որովհետ գէ, իբր ազնուական, նա արժանաւորութիւն ստանալ յետոյ. իսկ Դաւիթի հրովարտակը գրելու համար գեռ բաւական գեղեցկութիւններ կային. Այնտեղ, գիւանատան մէջ նստած խորհրդականներից և ոչ մէկը գրագէտ էր. Մեծ պարոնի քարտուղարը, նրա միակ գրագիրը՝ Գարբիէլ վարժապետը այնտեղ չէր. իսկ Գարբիէլին գտնել նայելու հեշտ բան չէր. Մարդ ուղարկեցին նրան որոնելու։

Գարբիէլին գտան մի գիւղացու խրճիթում, գինու լիքարան կչուռն գրած, նստել էր.

—Ես գրեմ, ցաւդ տանեմ, կը գրեմ, սատանէ տուն տարրունքը.—մի այնպիսի գիր կը գրեմ, որ եթէ քարի վրայ գրեմ, քարը կը ծաղկէ։

Գարբիէլի հրաշալի գիրը, որ պիտի քարը ծաղկէր, շարժեց տան տիրոջ ուրախութիւնը, որը շնորհակալութեամբ զարմանալ գինի առաջ հանւեցր, ասելով.

—Դրէք, ցաւդ տանեմ. կենաց մէկ շարաթից աւելի գժուարն նստած է, գլխուածս խելքն չի Թաւաքցել.

—Մ՚րանից խելք Թագ, գոշեց պատանի կը անդը ցերեկոյների տանիցը, — մեռնեմ եմ մեռնում...